

მუნიციპალიტეტების დელეგირებული ფუნქციები და მათი განხორციელების მექანიზმები, როგორც ინსტიტუციური განვითარების მნიშვნელოვანი ელემენტი (აჭარის მაგალითზე)

ნატალია ძიძიგური

ქუთაისის უნივერსიტეტის დოქტორანტი
ndzidziguri7@gmail.com

აბსტრაქტი

ადგილობრივი ხელისუფლება მზად უნდა იყოს მეტი ფუნქციის შესასრულებლად სათანადო დაფინანსებით, რათა ეფექტური მართვა განახორციელოს კვალიფიციური სამთავრობო მექანიზმის არსებობის პირობებში. მუნიციპალიტეტმა ყველა რესურსი უნდა გამოიყენოს საკუთარი შემოსავლების გასაზრდელად. საქართველოს აქვს პოტენციალი განავითაროს თანამედროვე, ინკლუზიური, გამჭვირვალე და მოქალაქეებზე ორიენტირებული ადგილობრივი ხელისუფლება. მიზანშეწონილია მუნიციპალიტეტის მიერ შექმნილი ორგანიზაციების მუშაობის ოპტიმიზაცია და საბიუჯეტო სახსრების რაციონალური მართვა. დელეგირებული უფლებამოსილების ეკონომიკური ეფექტურობის ამაღლება წარმატებული საჯარო ადმინისტრირების ქვაკუთხედაა.

საკვანძო სიტყვები: ადგილობრივი ხელისუფლება, დელეგირება, დეცენტრალიზაცია, ეფექტური მართვა, საჯარო მმართველობა

JEL: R19

DOI: <https://doi.org/10.52244/c.2023.11.17>

ციტირებისათვის: ძიძიგური ნ. (2023) მუნიციპალიტეტების დელეგირებული ფუნქციები და მათი განხორციელების მექანიზმები, როგორც ინსტიტუციური განვითარების მნიშვნელოვანი ელემენტი (აჭარის მაგალითზე). საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენცია „ადამიანური კაპიტალი, ინსტიტუტები, ეკონომიკური ზრდა“. შრომების კრებული. ქუთაისის უნივერსიტეტი. გვ. 138 - 146. DOI: <https://doi.org/10.52244/c.2023.11.17>

გლობალური სოციალურ-პოლიტიკური, სოციალურ-კულტურული და ტექნოლოგიური ცვლილებები გამოწვევებდა იქცა თანამედროვე სახელმწიფო მმართველობით სისტემებისთვის. თანამედროვე კონცეპციები ახალი საჯარო მენეჯმენტი (“new public management”) და ხელმძღვანელობა (“governance”) ყურადღებას ამახვილებენ საჯარო მართველობის ეფექტურობაზე, პოლიტიკურ პლურალიზმზე გადაწყვეტილების მიღების პროცესში, უფლებამოსილების დელეგირებას ხელისუფლების ქვედა დონეზე, უფრო დაბალანსებული ძალაუფლების გადანაწილებაზე, პასუხისმგებლობასა და ანგარიშვალდებულებაზე, განვითარებასა და სამოქალაქო ჩართულობის გაზრდაზე.

(Трофимова, 2011)

მეცნიერები თვლიან, რომ ეფექტიანი

სახელმწიფო მართვისთვის აუცილებელია სახელმწიფო მართვის რესურსების და მეთოდების შეხამება არსებულ შესაძლებლობებსა და რისკებთან. სახელმწიფოს სოციალურ-ეკონომიკურ ცხოვრებაში ჩარევის აუცილებლობისა და ზომის განსაზღვრა არის ეფექტიანი სახელმწიფო მენეჯმენტის ერთ-ერთი მთავარი მაჩვენებელი. (ჩიხლაძე, რუსაძე, 2018)

ეფექტიანი მმართველობა განიხილება როგორც რეგიონების წარმატების განმსაზღვრელი ერთ-ერთი ფაქტორი, რადგან იგი ხელს უწყობს უნარების განვითარებას, ტექნოლოგიურ ცვლილებებს, ბუნებრივ, ასევე ხელოვნურად შექმნილ გარემოს და იმ „არახელშესახებ სარგებლებს“, როგორცაა შრომის ბაზარი, საჯარო ინსტიტუციები, მოქმედების წესები, ცოდნა და ფასეულობები. (პაიკი, როდრიგეს-პოუს, 2020)

საქართველოში 2019 წლიდან მიმდინარეობს დეცენტრალიზაციის სტრატეგიის სამოქმედო გეგმის განხორციელება. დეცენტრალიზაცია როგორც ერთ-ერთი მართვის მეთოდი, არც დემოკრატიულია და არც ლიბერალური, მას მხოლოდ გარკვეულ პირობებში შეუძლია ამგვარი გარდაქმნა, ის როგორც ჩვეულებრივი ტექნიკური ინსტრუმენტი ნეიტრალურია და სხვადასხვა პოლიტიკურ ვითარებაში მას შეუძლია სხვადასხვა ამოცანების გადაჭრა.

2019 წლის OECD-ის მოხსენება Making Decentralisation Work: a Handbook for Policy-Makers” „დეცენტრალიზაციის განხორციელება: სახელმძღვანელო პოლიტიკის შემქმნელებისთვის“ ფოკუსირებულია იმაზე, რომ არ შეიძლება დაისვას საკითხი, თავისთავად რამდენად კარგია ან ცუდია დეცენტრალიზაცია, მაგრამ მისი შედეგები - დემოკრატიის, ეფექტურობის, ანგარიშვალდებულების, რეგიონული და ადგილობრივი განვითარების თვალსაზრისით, დიდად არის დამოკიდებული იმაზე, თუ როგორ არის შემუშავებული და განხორციელებული დეცენტრალიზაცია. (ძიძიგური, 2020)

საქართველოს კონსტიტუციის მე-IX თავი და საქართველოს ოგრანული კანონი „ადგილობრივი თვითმმართველობის კოდექსი“-ს მე-III თავი განსაზღვრავს მუნიციპალიტეტის უფლებამოსილებებს, როგორც საკუთარ ისე დელეგირებულს. საკუთარი უფლებამოსილება წარმოადგენს კოდექსით დადგენილი უფლებამოსილებას, რომელსაც ის დამოუკიდებლად და საკუთარი პასუხისმგებლობით ახორციელებს ესენია: მუნიციპალიტეტის ბიუჯეტის პროექტის მომზადება, განხილვა და დამტკიცება, დამტკიცებულ ბიუჯეტში ცვლილების შეტანა, ბიუჯეტის შესრულების ანგარიშის მოსმენა და შეფასება; მუნიციპალიტეტის საკუთრებაში არსებული ქონების მართვა და განკარგვა; ადგილობრივი

მოსაკრებლების ამოღება; მუნიციპალური ნარჩენების მართვა და სხვა.

მუნიციპალიტეტის დელეგირებული უფლებამოსილებას წარმოადგენს სახელმწიფო/ავტონომიური რესპუბლიკის ხელისუფლების ორგანოს უფლებამოსილება, რომელიც მუნიციპალიტეტს გადაეცა კანონის საფუძველზე ან საქართველოს კანონმდებლობის შესაბამისად დადებული ხელშეკრულების საფუძველზე, სათანადო მატერიალური და ფინანსური უზრუნველყოფით. უფლებამოსილებების დელეგირების წესი და პირობები გაწერილია ადგილობრივი თვითმმართველობის კოდექსის მე 17 მუხლში.

ადგილობრივი თვითმმართველობაზე ცენტრალური ხელისუფლების მხრიდან დელეგირებულ უფლებამოსილებებს წარმოადგენენ:

„საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის შესახებ“ კანონით თვითმმართველ ერთეულებზე დელეგირებულია: გადამდები დაავადებების გავრცელების საწინააღმდეგო ღონისძიებათა გატარება იმ ცხოველების მიმართ, რომლებიც საფრთხეს უქმნიან საზოგადოების ჯანმრთელობას, მათ შორის, ცხოველთა ცოფის საწინააღმდეგო ვაქცინაცია; მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე განთავსებულ საგანმანათლებლო, სააღმზრდელო და საგანმანათლებლოსააღმზრდელო და საზოგადოებრივი მნიშვნელობის დაწესებულებებში სანიტარიული და ჰიგიენური ნორმების დაცვის ზედამხედველობა და დაავადებების გავრცელების პრევენციული ღონისძიებების განხორციელების ხელშეწყობა; ეპიდსაშიშროებისას პრევენციული და ეპიდემიოლოგიური კონტროლის ღონისძიებების გატარება და პირველადი ეპიდკვლევების ხელშეწყობა; მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე დაავადებების გავრცელების პრევენციის მიზნით, დერატიზაციის, დეზინსექციისა და დეზინფექციის ღონისძიებათა ორგანიზება

ბა; პროფილაქტიკური აცრების ეროვნული კალენდრით განსაზღვრული იმუნოპროფილაქტიკისათვის შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროს მიერ მიწოდებული მასალების მიღების, შენახვისა და განაწილების უზრუნველყოფა. „ტუბერკულოზის კონტროლის შესახებ“ საქართველოს კანონით განსაზღვრული ცალკეული უფლებამოსილებები. ამ უფლებამოსილებას ახორციელებენ მუნიციპალიტეტების მიერ შექმნილი ორგანიზაციები – საზოგადოებრივი ჯანმრთელობისა და უსაფრთხო გარემოს ცენტრები. მუნიციპალიტეტის მიერ ამ უფლებამოსილების ჯეროვნად შესრულებაზე დარგობრივი ზედამხედველობის ორგანოა საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტრო.

„სამხედრო ვალდებულებისა და სამხედრო სამსახურის შესახებ კანონით მუნიციპალიტეტებზე დელეგირებულია: სამხედრო-სააღრიცხვო კომისიის შექმნა, მისი შემადგენლობის დამტკიცება და მოქალაქეთა (წვევამდელთა, რეზერვისტთა) სამხედრო აღრიცხვა; • გამწვევი კომისიის შექმნა, მისი შემადგენლობის დამტკიცება და მოქალაქეთა სამხედრო სამსახურში გაწვევის ორგანიზება; სამხედრო სავალდებულო სამსახურის გადავადების მოსაკრებელზე ზედამხედველობა. რეზერვისტთა და სამობილიზაციო რესურსების (რეზერვის ოფიცერთა, რიგითთა, კაპრალთა, სერჟანტთა და ტექნიკის) აღრიცხვის ორგანიზება; ეროვნული გვარდიის რეზერვისტების შერჩევა, მოზიდვა და შეიარაღებული ძალების ქვედანაყოფებში გაგზავნა; რეზერვისტთა გამოძახება და შემკრებ პუნქტებში მიყვანის ორგანიზება. ამ უფლებამოსილებათა განსახორციელებლად მუნიციპალიტეტების გამგეობებში/მერიებში, ხოლო ქალაქ თბილისის მუნიციპალიტეტში – რაიონის გამგეობებში სპეციალური სტრუქტურული ერთეულებია შექმნილი.

დარგობრივი ზედამხედველობის ორგანოა საქართველოს რეგიონალური განვითარებისა და ინფრასტრუქტურის სამინისტრო

„საქართველოს ოკუპირებული ტერიტორიებიდან იძულებით გადაადგილებულ პირთა – დევნილთა შესახებ“ კანონით მუნიციპალიტეტებს დელეგირებული აქვთ, განსახლებისა და ლტოლვილთა სამინისტროსთან ერთად, დევნილთა განსახლების, რეგისტრაციის, სოციალური და სხვა საკითხების გადაწყვეტა

„სამშობლოს დაცვისას დაღუპულთა და ომის შემდეგ გარდაცვლილ მეომართა ხსოვნის უკვდავყოფის შესახებ“ კანონით დელეგირებულია სამხედრო სასაფლაოების სახელმწიფო აღრიცხვა, მათი დაცვა, კეთილმოწყობა და, დაზიანების შემთხვევაში, აღდგენა; საძიებო და სამშენებლო სამუშაოების ჩატარებისას აღმოჩენილი დაღუპული მეომრის დაუმარხავი ნეშტის დაკრძალვა; გადაწყვეტილების მიღება სამშობლოს დაცვისას დაღუპული მეომრის ნეშტის გადასვენების შესახებ; სამშობლოს დაცვისას დაღუპული და ომის შემდგომ გარდაცვლილი მეომრის დაკრძალვის ხარჯების გაღება; სამშობლოს დამცველთა გმირობასთან დაკავშირებული ცალკეული ტერიტორიების, ადგილებისა და მემორიალური ობიექტების კეთილმოწყობისათვის ხარჯების გაღება. ამ უფლებამოსილებას მუნიციპალიტეტები ახორციელებენ თავისი სტრუქტურული ერთეულების, უმთავრესად, სოციალური და კეთილმოწყობის სამსახურების მეშვეობით.

„მაღალმთიანი რეგიონების განვითარების შესახებ“ კანონით მუნიციპალიტეტისათვის დელეგირებულია ფიზიკური პირისთვის მაღალმთიან დასახლებაში მუდმივად მცხოვრები პირის სტატუსის მინიჭება, შეწყვეტა, შეჩერება და აღდგენა, რაზეც დარგობრივ ზედამხედველობას ახორციელებს საქართველოს რეგიონული განვითარებისა და ინფრასტრუქტურის სა-

მინისტრო.

2016 წლის 1 აგვისტოდან, „სახელმწიფო პროექტის ფარგლებში მიწის ნაკვეთებზე უფლებათა სისტემური და სპორადული რეგისტრაციის სპეციალური წესისა და საკადასტრო მონაცემების სრულყოფის შესახებ“ კანონის შესაბამისად, სახელმწიფო პროექტის განხორციელების პროცესში მუნიციპალიტეტის წარმომადგენელი: საჭიროების შემთხვევაში, ინდივიდუალური ადმინისტრაციულსამართლებრივი აქტით ადგენს უფლების დამადასტურებელი დოკუმენტით გათვალისწინებული მიწის ნაკვეთის ან/და საჯარო რეესტრში დაუზუსტებელი საკადასტრო მონაცემებით რეგისტრირებული მიწის ნაკვეთის და მიწის ნაკვეთის საკადასტრო აგეგმვით/აზომვით ნახაზზე ასახული მიწის ნაკვეთის იდენტურობას, გარდა იმ შემთხვევისა, როცა სარეგისტრაციო დოკუმენტაციის საფუძველზე უტყუარად დგინდება მიწის ნაკვეთის ფაქტობრივი მდებარეობა; საჯარო რეესტრის ეროვნულ სააგენტოს წარუდგენს განცხადებას მიწის ნაკვეთზე დაინტერესებული პირის საკუთრების უფლების რეგისტრაციის შესახებ, თუ საკუთრების უფლების დამადასტურებელი დოკუმენტი გაცემულია ადმინისტრაციული ორგანოს/ თანამდებობის პირის ან მუნიციპალიტეტის ან/და მმართველობის ორგანოს მონაწილეობით.

2016 წლის 3 ივლისიდან 2018 წლის 31 დეკემბრამდე ორგანული კანონით „საქართველოს მოქალაქეობის შესახებ“ პირის მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე ცხოვრების ან/და კონკრეტულ დღეს ყოფნის ფაქტის დამადასტურებელ ცნობას, რომელიც შესაძლებელია იყოს საქართველოს მოქალაქეობის კანონით გათვალისწინებული ერთ-ერთი გარემოების არსებობის დამადასტურებელი დოკუმენტი, გასცემენ მუნიციპალიტეტის გამგებელთან/მერთან არსებული პირის მუნიციპალიტეტის ტერი-

ტორიაზე ცხოვრების (ყოფნის) ფაქტის დამდგენი კომისიები, მათთვის შესაბამისი განცხადებით მიმართვიდან არაუგვიანეს 7 სამუშაო დღისა.

„უცხოელთა და მოქალაქეობის არმქონე პირთა სამართლებრივი მდგომარეობის შესახებ“ კანონით, სახელმწიფო სერვისების განვითარების სააგენტომ, დელეგირების ხელშეკრულების საფუძველზე, შესაძლებელია გადასცეს მუნიციპალიტეტს შემდეგი უფლებამოსილებები: საქართველოში კანონიერი საფუძვლით მყოფ უცხოელზე საიმიგრაციო ვიზის გასაცემად საჭირო დოკუმენტაციის მიღება და სამგზავრო დოკუმენტში ვიზის დატანა, ან საქართველოს ვიზის ელექტრონულად გაცემა, D3 კატეგორიის და D5 კატეგორიის საიმიგრაციო ვიზების მოქმედების ვადის გასაგრძელებლად საჭირო დოკუმენტაციის მიღება. დარგობრივ ზედამხედველობას ამ უფლებამოსილებების შესრულებაზე ახორციელებს საქართველოს იუსტიციის სამინისტრო.

2016 წლის 31 ივლისიდან ამოქმედდა კანონი „ფიზიკური და კერძო სამართლის იურიდიული პირების მფლობელობაში (სარგებლობაში) არსებულ მიწის ნაკვეთებზე საკუთრების უფლების აღიარების შესახებ“, რომლის მიხედვით, თვითნებურად დაკავებულ მიწაზე საკუთრების უფლების აღიარებაზე უფლებამოსილია შესაბამისი მუნიციპალიტეტის გამგებელთან/მერთან არსებული თვითნებურად დაკავებულ მიწაზე საკუთრების უფლების აღიარების კომისია. კომისია თავის ფუნქციებს ახორციელებს საქართველოს ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის VIII თავით განსაზღვრული ფორმალური ადმინისტრაციული წარმოებისა და აღნიშნული კანონით დადგენილი წესით. დარგობრივ ზედამხედველობას ახორციელებს საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო.

„სამოქალაქო უსაფრთხოების შესახებ“ საქართველოს კანონით, საგანგებო სიტუაციისაგან მოსახლეობისა და ტერიტორიის დაცვის სფეროში მუნიციპალიტეტისათვის ამ უფლებამოსილებების დელეგირების შესახებ გადაწყვეტილებას იღებს საქართველოს მთავრობა, ხოლო დელეგირების შესახებ ხელშეკრულებას დებს საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტრო.

„ეროვნული უსაფრთხოების პოლიტიკის დაგეგმვისა და კოორდინაციის წესის შესახებ“ კანონის მიხედვით, ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოები, მათთვის სახელმწიფოს მიერ დელეგირებული უფლებამოსილების ფარგლებში, შეიმუშავენ უწყებრივ სამოქმედო გეგმებს, უსაფრთხოების სფეროში ეროვნული სტრატეგიის სამოქმედო გეგმით დასახული მიზნებისა და ამოცანების მისაღწევად. (ლოსაბერიძე, კანდელაკი, 2019:77-85)

სახელმწიფოს მხრიდან დელეგირებული უფლებამოსილებები ადგილობრივ თვითმმართველობაზე ჩვენ განვიხილეთ **ქალაქ ბათუმის** მუნიციპალიტეტის და აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის ყველა დანარჩენ მუნიციპალიტეტზე „სამხედრო ვალდებულებისა და სამხედრო სამსახურის შესახებ კანონით“ დელეგირებული ფუნქციების განხორციელების მაგალითზე.

საქართველოს კანონის „ჯანმრთელობის დაცვის შესახებ“ მე-IX თავი განსაზღვრავს სახელმწიფო ხელისუფლების ორგანოებისა და მუნიციპალიტეტებისთვის დელეგირებული უფლებამოსილებებს საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის სფეროში, სადაც გაწერილია შესაბამისი სამინისტროების კომპეტენცია საზოგადოებრივ სფეროში, მთავრობის კომპეტენცია, მუნიციპალიტეტების და ავტონომიური რესპუბლიკების კომპეტენციები აღნიშნულ სფეროში.

ქალაქ ბათუმის მუნიციპალიტეტის ბიუჯეტში საზოგადოებრივი ჯანმრთელო-

ბის დაცვის სფეროში დელეგირებული უფლებამოსილებები გაწერილია პროგრამით „სანიტარიული ზედამხედველობა და ეპიდსიტუაციის მართვა“ (პროგრამული კოდი 0603), რომლის ბიუჯეტი 2017 წელს 586.4 ათასი ლარი იყო, ხოლო 2023 წელს შეადგინა 950.1 ათას ლარი. პროგრამა ითვალისწინებს: ბათუმის ტერიტორიაზე არსებული დაწესებულებების სანიტარულ მონიტორინგს, დეზინსექცია-დერატიზაციის ღონისძიებებს და უპატრონო შინაური ბინადარი ცხოველების მოვლა-პატრონობისა და პოპულაციის რეგულირების ღონისძიებებს. აღსანიშნავია, რომ პროგრამა სრულად ფინანსდება ქალაქ ბათუმის ბიუჯეტიდან და სახელმწიფოს მხრიდან დელეგირებული უფლებამოსილებებისთვის განსახორციელებელი სახსრები არ გამოიყოფა.

თავდაცვის სფეროში დელეგირებული უფლებამოსილებები მუნიციპალიტეტისთვის მოიცავს რეზერვისტების და წვევამდელების ტრასპორტირების ხარჯებს (პროგრამული კოდი 0106). 2017 წელს თავდაცვის სფეროსათვის გათვალისწინებული იყო 12.6 ათასი ლარი, გაწეულმა საკასო ხარჯმა შეადგინა 11.8 ათასი ლარი. 2023 წელს თავდაცვის სფეროსათვის გათვალისწინებულია 20.000 ათასი ლარი, აღნიშნულ მომსახურებაზე ხარჯი იკლებს, რადგან დაფინანსება დამოკიდებულია წვევამდელთა რაოდენობაზე. (ბათუმის ბიუჯეტი 2017,2023)

ამ შემთხვევაშიც, პროგრამა სრულად ფინანსდება ქალაქ ბათუმის ბიუჯეტიდან და სახელმწიფოს მხრიდან დელეგირებული უფლებამოსილებებისთვის განსახორციელებელი სახსრები არ გამოიყოფა.

ბავშვთა უფლებების დაცვის მიმართულებით დელეგირებული უფლებამოსილებების შესრულებისთვის, ქალაქ ბათუმის სერვისების სააგენტოში შექმნილია „ბავშვთა უფლებების დაცვისა და მხარდაჭე-

რის“ განყოფილება. სერვისების სააგენტოს აღნიშნული განყოფილების ფუნქციონირებისათვის წელიწადში გათვალისწინებული აქვს დაახლოებით 120 000 ათასი ლარი. (ბათუმის ბიუჯეტი 2023)

ქალაქ ბათუმის მაგალითზე შესწავლილი დელეგირებული ფუნქციის შესასრულებლად გაწეული ხარჯები ერთ სულ მოსახლეზე საზოგადოებრივ ჯანმრთელობის დაცვის სფეროში პროგრამით „სანიტარიული ზედამხედველობა და ეპიდსიტუაციის მართვა“ მივიღეთ, რომ 2017 წელს ერთ სულ მოსახლეზე დაიხარჯა 3,64 ლარი, 2023 წელს აღნიშნული დანახარჯი ერთ სულ მოსახლეზე 5,3 ლარია. (geostat.ge)

ჯამში, დელეგირებული უფლებამოსილებების შესრულებისთვის ბათუმის მუნიციპალიტეტის ბიუჯეტიდან წლიურად დაახლოებით 970 000 ათას ლარი იხარჯება, რაც 2023 წლის მიხედვით ბათუმის ბიუჯეტის შემოსავლების 35%

აქედან გამომდინარე გამოიკვეთა, რომ ბათუმის მერია ქალაქის მოსახლეობის ზრდასთან ერთად შესაბამისად ზრდის დაფინანსების მოცულობას აღნიშნული მიმართულებით, მაგრამ ამავდროულად ქალაქ ბათუმის მუნიციპალიტეტის მიერ განსახორციელებელი დელეგირებული უფლებამოსილებები სრულად ფინანსირდება ადგილობრივი ბიუჯეტიდან. ეს აკნინებს ადგილობრივ მმართველობას, აზიანებს ადგილობრივ ბიუჯეტს და რიგ შემთხვევაში უკარგავს როგორც ხარისხს შესასრულებელ საჯარო სერვის ისე მიზნობრიობას. გამონთავისუფლებული სახსრები, შეიძლება უშუალოდ საკუთარი უფლებამოსილებების ფარგლებში განსახორციელებელ მომსახურებაზე გადაანაწილდეს.

უნდა აღინიშნოს, რომ სახელმწიფოს მხრიდან აქამდე არ ყოფილა მკაფიოდ გაწერილი დელეგირებული უფლებამოსილების განსახორციელებლად შესაბამისი მატერიალური და ფინანსური რესურსის

ოდენობის გაანაგარიშების წესი და მექანიზმები. საქართველოს მთავრობის 2023 წლის 25 აგვისტოს №327 დადგენილებით გაიწერა სახელმწიფო ხელისუფლების ორგანოს მიერ მუნიციპალიტეტისათვის დელეგირებული უფლებამოსილების განსახორციელებლად სათანადო მატერიალური და ფინანსური რესურსების ოდენობის გაანგარიშების წესი, რომელიც ამოქმედდა ა/წ 1 სექტემბერს. ჩვენ ვიტოვებთ იმედს, რომ ეს დადგენილება სათანადო შედეგების მომტანი იქნება სამთვრობო ურთიერთობის გაჯანსაღებისთვის.

ამასთან ერთად, ჩვენ გავანალიზებთ აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის ქობულეთის, ხელვაჩაურის, ქედის, შუახევის და ხულოს მუნიციპალიტეტების „სამხედრო ვალდებულებისა და სამხედრო სამსახურის შესახებ კანონით“ დელეგირებული ფუნქციის შესასრულებლად გამოყოფილი დაფინანსების მოცულობა 2017 და 2023 წლებში და მათი შესრულებისთვის გაწეული ხარჯი ერთ სულ მოსახლეზე. (იხ. ცხრილი)

ანალიზიდან ჩანს, რომ მუნიციპალიტეტებში მცხოვრები მოსახლეობის შემცირების პარალელურად იზრდება აღნიშნული დელეგირებული ფუნქციის შესასრულებლად გათვალისწინებული დაფინანსება ადგილობრივი ბიუჯეტიდან. გაწეული ხარჯი ერთ სულ მოსახლეზე მერყეობს 1,5 ლარიდან 9,1-მდე, ამასთანავე გამოიკვეთა, რომ ხარჯების უმეტესი წილი მოდის თანამშრომლების შრომის ანაზღაურებაზე.

ჩვენ ვარაუდობთ, რომ როგორც ბათუმის, ისე დანარჩენ აჭარის ა/რ მუნიციპალიტეტის შემთხვევაში დელეგირებული ფუნქციის შესრულების დაფინანსება ხორციელდება ადგილობრივი ბიუჯეტის საკუთარი ხარჯებით და გამოდის, რომ ამ შემთხვევაშიც მუნიციპალიტეტებზე სახელმწიფოს მხრიდან დელეგირებული ფუნქციების შესასრულებლად შესაბამისი თან-

ხები არ გამოიყოფა .

ამ პრობლემის გადაჭრის გზად ჩვენ გვესახება, პირველ რიგში მოქნილი საკანონმდებლო ბაზის არსებობა, მუნიციპალიტეტის მიერ დელეგირებული უფლებამოსილებების შესასრულებლად მისაღები თანხების მოთხოვნის პროცედურების გამარტივება, გარკვეულ საჯარო სერვისების წარმატებით განხორციელებისათვის ინტრამუნიციპალური თანამშრომლობის

გაძლიერება და გააქტიურება.

ქვეყნის სიძლიერეს წარმოადგენს რეგიონების სოციალურ-ეკონომიკური პოლიტიკის ეფექტური მართვა, ბუნებრივი რესურსების პოტენციალის გონივრულად გამოყენება, მოსახლეობის ცხოვრების დონის ზრდის ხელშეწყობა, რეგიონის დივერსიფიკაცია, საინვესტიციო გარემოს გაუმჯობესება და სხვა.

მუნიციპალიტეტი	წელი	მოსახლეობის რაოდენობა (ათასი კაცი)	დაფინანსება (ლარი)	გაწეული ხარჯი ერთ სულ მოსახლეზე 2017 /2023 წწ (ლარი)
ქობულეთი	2017	73 600	110,329	1,5
ქობულეთი	2023	70 400	260,511	3,7
ხელვაჩაური	2017	51 800	89,000	1,7
ხელვაჩაური	2023	52 900	113,145	2,1
ქედა	2017	16 800	56,800	3,4
ქედა	2023	16 500	128 400	7,8
შუახევი	2017	15 100	72, 360	4,8
შუახევი	2023	14 800	134, 366	9,1
ხულო	2017	25 000	0	-
ხულო	2023	27 600	142,357	5,1

ცხრილი. დელეგირებული ფუნქციის შესასრულებლად აჭარის ა/რ მუნიციპალიტეტების მიერ გამოყოფილი დაფინანსება 2017 და 2023 წლებში და მათი შესრულებისთვის გაწეული ხარჯი ერთ სულ მოსახლეზე (წყარო: ცხრილი შედგენილია ავტორის მიერ სტატისტიკის სამსახურის <https://www.geostat.ge/> და შესაბამისი მუნიციპალიტეტების ბიუჯეტის მონაცემებზე დაყრდნობით)

დასკვნა

სახელმწიფოს მხრიდან სხვა და სხვა დონეებზე დელეგირებული ფუნქციების ეფექტურად, კვალიფიციურად, ხარისხიანად და ხარჯეფექტურად განხორციელებისთვის აუცილებელია: მოქნილი საკანონმდებლო ბაზის არსებობა, დელეგირებული ფუნქციის შესასრულებლად შესაბამისი ფინანსური და მატერიალური რესურსის არსებობა, ეფექტური, ანგარიშვალდებული, გამჭვირვალე მმართველობითი სტრუქტურის და კვალიფიციური კადრების, ასევე ძლიერი კონტროლის და ზედამხედველობის სისტემის არსებობა, სისტემატური

უკუკავშირი შესაბამის დარგობრივ სტუქტურებთან, ხარისხობრივი ინდიკატორების დანერგვა/გააქტიურება და სახელმწიფოს მხრიდან ძლიერი შიდა ფინანსური კონტროლის სისტემის არსებობა.

ადგილობრივი თვითმმართველობა მზად უნდა იყოს: მეტი ფუნქციების შესასრულებლად სათანადო დაფინანსებით, განახორციელოს ეფექტიანი მმართველობა კვალიფიციური საჯარო მექანიზმის არსებობით, მუნიციპალიტეტი უნდა იყენებდეს ყველა რესურს, რათა გაზარდოს საკუთარი შემოსავლები და საბოლოო ჯამში შესაბამის დონეზე პოზიციონირებდეს სამთავრო-

ბო ურთიერთობებში.

საქართველოს გააჩნია პოტენციალი, რათა ჩამოყალიბდეს თანამედროვე, ინკლუზიური, გამჭირვალე და მოქალაქეების საჭიროებებზე ორიენტირებული ადგილობრივი თვითმმართველობა.

სასურველია მუნიციპალიტეტის მიერ დაფუძნებული ორგანიზაციების ოპტიმიზაცია, საბიუჯეტო სახსრების რაციონალური განკარგვისთვის, დელეგირებული უფლებამოსილებების ეკონომიკური ეფექტიანობის გაუმჯობესება, წარმატებული

საჯარო მმართველობის ქვაკუთხედა.

საქართველოში დეცენტრალიზაციის პროცესის წარმატებით ჩატარება, რეგიონული განვითარების გაძლიერება, მდგრადი განვითარების ხელშეწყობა და საზოგადოების ფართო მონაწილეობა დემოკრატიული პროცესების წარმოებაში, სამაგალითო უნდა გახდეს აფხაზეთისა და სამჩაბლოს რეგიონებისთვის, რათა გაერთიანების შემდეგ, გატარებული რეფორმების წარმატება მათი მხრიდან მხარდაჭერისა და გაზიარების საფუძველი გახდეს.

გამოყენებული ლიტერატურა

- ლოსაბერიძე დ., კანდელაკი კ., აბულაძე მ., (2016) „ადგილობრივი თვითმმართველობა“, გვ. 77-85 URL: <https://www.ivote.ge/GREENCAUCASUS/wp-content/uploads/2016/12/Local-Governance.pdf>
- პაიკი ე., როდრიგეს-პოუს ა., ტომენი ჯ., (2020) რეგიონული განვითარების შესახებ - ცოდნა და გამოცდილება - თარგმანების სერია, ინსტიტუტები - მთავრობა და მმართველობა. თბილისი, გვ.11
- ჩიხლაძე ნ., რუსაძე ნ., (2018) „მთავრობის ზომისა და ეკონომიკური ზრდის დამოკიდებულების განსაზღვრის საკითხისათვის“ ეკონომისტი №4 . თბილისი, თსუ გვ. 71-80
- ძიძიგური ნ., საქართველოში დეცენტრალიზაციის პროცესის თანამედროვე გამოწვევები თბილისი, 2020 №1 ჟურნალი ეკონომისტი (tsu.ge)
- ძიძიგური ნ., „პოლიტიკით ნაკარნახევი კრიზისი“ თბილისი, 2022 №4) ჟურნალი ეკონომისტი (tsu.ge)
- საქართველოს კონსტიტუცია
- საქართველოს ორგანული კანონი „ადგილობრივი თვითმმართველობის კოდექსი“
- საქართველოს კანონი „ჯანმრთელობის დაცვის შესახებ“
- საქართველოს კანონი „სამხედრო ვალდებულებისა და სამხედრო სამსახურის შესახებ“
- საქართველოს მთავრობის დადგენილება „სახელმწიფო ხელისუფლების ორგანოს მიერ მუნიციპალიტეტისათვის დელეგირებული უფლებამოსილების განსახორციელებლად სათანადო მატერიალური და ფინანსური რესურსების ოდენობის გაანგარიშების წესის დამტკიცების შესახებ“ № 327
- ქალაქ ბათუმის ბიუჯეტი 2017წ, 2023წ URL: <https://batumi.ge/ge/?page=show&sec=49>
- ქედის მუნიციპალიტეტის ბიუჯეტი 2017წ, 2023წ URL: <https://keda.gov.ge/>
- ქობულეთის მუნიციპალიტეტის ბიუჯეტის 2017წ, 2023წ URL: <https://kobuleti.gov.ge/>
- შუახევის მუნიციპალიტეტის ბიუჯეტი 2017წ, 2023წ URL: <http://www.shuakhevi.gov.ge/?m=2>
- ხულოს მუნიციპალიტეტის ბიუჯეტი 2017წ, 2023წ URL: <https://khulo.gov.ge/news/5408>
- ხელვაჩაურის მუნიციპალიტეტის ბიუჯეტი 2017წ, 2023წ URL: <https://www.khelvachauri.gov.ge/>
- Трофимова И., Децентрализация государственного управления и особенности центр-локальных отношений в европейских странах. *Сравнительная политика*. 2011; 2(4(6)):35-44.) [https://doi.org/10.18611/2221-3279-2011-2-4\(6\)-35-44](https://doi.org/10.18611/2221-3279-2011-2-4(6)-35-44)
- OECD, 2019, Report “Making Decentralisation Work: a Handbook for Policy-Makers” www.oecd.org/cfe/regional

Delegated Functions of Municipalities and Mechanisms for Their Implementation as an Important Element of Institutional Development (Using the Example of Adjara)

Natalia Dzidziguri

Doctoral student, Kutaisi University
ndzidziguri7@gmail.com

Abstract

Local government must be ready to perform more functions with proper funding, in order to carry out effective management in the presence of a qualified government mechanism. The municipality must use all resources to increase its own income and, ultimately, position itself at the appropriate level in relations with the authorities. Georgia has the potential to develop modern, inclusive, transparent and citizen-focused local government. It is advisable to optimize the work of organizations created by the municipality and rationally manage budget funds. Increasing the economic efficiency of delegated authority is the cornerstone of successful public administration.

Keywords: local government, delegation, decentralization, effective management, public administration

JEL: R19

DOI: <https://doi.org/10.52244/c.2023.11.17>

For citation: Dzidziguri N. (2023) Delegated Functions of Municipalities and Mechanisms for Their Implementation as an Important Element of Institutional Development (Using the Example of Adjara). International Scientific Conference "Human Capital, Institutions, Economic Growth". Proceedings. Kutaisi University. pp. 138-146. DOI: <https://doi.org/10.52244/c.2023.11.17>

References

- Losaberidze D., Kandelaki K., Abuladze M., (2016) "Local Self-Government", pp 77-85
- Pike E., Rodríguez-Pows A., Tommen J., (2020) On the Regional Development - Knowledge and Experience - Translation Series, Institutions - Government and Governance; Tbilisi, p. 11)
- Chikhladze N., Rusadze N., "On the issue of determining the dependence of government size and economic growth", Economist No. 4. 2018, Tbilisi, TSU p. 71-80
- Dzidziguri N., Contemporary challenges of the decentralization process in Georgia, Tbilisi, 2020 No. 1
- Dzidziguri N., "Crisis dictated by politics" Tbilisi, 2022 No. 4, journal "Economist" (tsu.ge)
- Constitution of Georgia <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/30346?publication=36>
- Organic Law of Georgia "Local Self-Government Code"
- Law of Georgia "On Health Protection"
- Law of Georgia "On Military Obligation and Military Service"
- Resolution of the Government of Georgia "On approval of the rules for calculating the amount of appropriate material and financial resources for the implementation of the authority delegated by the state authority to the municipality" No. 327, 2023, 2023)
- Batumi Budget in 2017, 2023 URL: <https://batumi.ge/ge/?page=show&sec=49>
- Keda Municipality Budget in 2017, 2023 URL: <https://keda.gov.ge/>
- Kobuleti Municipality Budget in 2017, 2023 URL: <https://kobuleti.gov.ge/>
- Shuakhevi Municipality Budget in 2017, 2023 URL: <http://www.shuakhevi.gov.ge/?m=2>
- Khulo Municipality Budget in 2017, 2023 URL: <https://khulo.gov.ge/news/5408>
- Khelvachauri Municipality Budget in 2017, 2023 URL: <https://www.khelvachauri.gov.ge/>
- Trofimova I., Decentralization of public administration and peculiarities of center-local relations in European countries. Comparative Politics. 2011; 2(4(6)):35-44. [https://doi.org/10.18611/2221-3279-2011-2-4\(6\)-35-44](https://doi.org/10.18611/2221-3279-2011-2-4(6)-35-44)
- OECD, 2019, Report "Making Decentralisation Work: a Handbook for Policy-Makers" www.oecd.org/cfe/regional